

GEOPARKY NA SLOVENSKU II.

Zdroj: slovakia.travel/banskobystricky-geopark

BANSKOBYSSTRICKÝ GEOPARK

Dagmar Zajacová

Geopark – územie, ktoré reprezentuje prírodné a geologické dedičstvo zeme, výnimočné geotopy estetickej hodnoty a vedeckého skúmania, doplnené o archeologické, montanistické, historické a kultúrne atraktivity krajiny. Je považovaný za jeden z účinných nástrojov ochrany územia v rámci udržateľného rozvoja.

Geologické dedičstvo stredného Slovenska predstavuje unikátne a výnimočné biologické a geologické lokality. Poskytujú nám množstvo informácií o zložitom vývoji Zeme, o histórii krajiny a ľudskej činnosti od jej osídľovania až po dnešok. Najlepšie ako objavovať tieto fenomény a zaujímavosti je ich aktívne spoznávanie – geoturizmus. (Geo – Zem, turizmus – aktívny pohyb v prírode).

BANSKOBYSSTRICKÝ GEOPARK

A JEHO 3P : POZNAJ – POPULARIZUJ – PROPAGUJ

Banskobystrický geopark vznikol v roku 2016 zaradením do siete Geoparkov Slovenskej republiky ako jedinečné, svojrázne a rôznorodé územie Európy. Zahŕňa krajské mesto Banskú Bystricu a 41 okolitých obcí, sústredených do šiestich mikroregiónov. Rozprestiera sa na území 886 km². Územiu dominuje sopečné pohorie kaldera stratovulkánu Poľana.

Po stránke geomorfologickej je to oblasť časti Kremnických vrchov, Starohors-

kých vrchov, Nízkych Tatier, Veľkej Fatry, Slovenského Rudohoria, Poľany, Horehronského podolia a Zvolenskej kotliny.

Banskobystrický geopark je z hľadiska geologických a prírodných zaujímavostí rozdelený na **4 geomontánne oblasti**: starohorsko-špaňodolinskú, ponicko-lubietovskú, brusniansko-bukoveckú a badínsko-tajovskú.

Geologický stred Slovenska.

Výnimočným darom Banskobystrického geoparku vždy bol a stále je hojný výskyt rudných a nerudných nerastných surovín a vzácných minerálov. Spojením s čistotou prírody, prírodných fenoménov, chránených lokalít s množstvom krajiných výhľadov, vzácnych spoločenstiev a minerálnych prameňov, sú zárukou blahodarného účinku na pobyt človeka v tomto prostredí.

Zázitok umocňuje bohatá archeologická, banícka a hutnícka história, atraktívne montánne lokality, kultúrne a technické pamiatky, uchované miestne remeslá, bohatý folklór a zvyky. Synergia zväzku týchto osobitostí tvorí špecifické kultúrne dedičstvo.

Učebnica geológie – 388 miliónov rokov dedičstva Zeme

Geodiverzita územia geoparku je veľmi rôznorodá. Dôsledkom špeci-

Geomontánne oblasti Banskobystrického geoparku

LEGENDA:

— hranica Banskobystrického geoparku

— hranica geomontánnej oblasti

I. kategória

Starohorsko-špaňodolinská geomontánna oblasť

Ponicko-lubietovská geomontánna oblasť

II. kategória

mesto BB

mesto Kremnica

III. kategória

Bukovsko-brusnianska geomontánna oblasť

Badínsko-tajovská geomontánna oblasť

— hranice Kremnickej geomontánnej oblasti

— obce zapojené do programu LEADER 2014-2020

— hranica okresu

— hranice mikroregiónov

— hranice obcí

— vodné toky

0 1,25 2,5 5 7,5 10 Kilometers

fického geologického a časového vývoja má územie Banskobystrického geoparku mnohovrstevnú, atraktívnu geologickú stavbu, jedinečnú pre spoznávanie a skúmanie vývoja Zeme. Lokality, ktoré reprezentujú geologické dedičstvo krajiny, nesú tiež všetky typické prvky stavby Západných Karpát.

Horninové komplexy **mladších prvohôr** – permu reprezentujú vystupujúce masívy kryštalinického podložia – tatrikum a vaporikum (geochronologické datovanie niektorých komplexov poukazuje na vek 388 miliónov rokov). **Druhoohory** – mezozoikum sú reprezentované sedimentami – vápencami a dolomitmi (Veľká Fatra a Kremnické vrchy). **Treťohory** – sú reprezentované kompletným sledom príkrovových jednotiek, sedimentárnych útvarov a neovulkanických komplexov (stratovulkán Pol'ana). **Štvrtohory** sú reprezentované stredoslovenskými vulkanitmi a najmladšími horninami travertínovými a penovcovými kopami.

Svetoznámy kraj s príbehom – krajina s tradíciou

Územie Banskobystrického geoparku je mimoriadne prítlačlivé skladbou a výskytom rôznorodých hornín, minerálov a skamenelín. Výskyt a ťažba kovových rúd bola v minulosti hlavným faktorom, ktorá ovplyvňovala život v tejto oblasti.

Svetoznáma bola najmä ťažba medených, železných, olovených, ortuťových, arzénových a antimónových rúd aj zlata. Bohatstvo montanistických pamiatok zachovaných po ťažbe a spracovaní týchto ložísk tvoria pozostatky šácht a hút, vysokých pecí, banícke klopačky, portály štôlní, či unikátny a dômyselný historický vodovodný systém s dĺžkou temer 40 km. Mimoriadny význam tejto rudnej oblasti dosvedčuje aj značný záujem osídľovania tohto územia ľuďmi rôznych kultúr už od piateho tisícročia pred našim letopočtom. Dokladuje to nadpriemerná hustota výskytu historických hradísk, výšinných sídlisk a archeologických artefaktov.

Kultúrne – historické dedičstvo Európy uprostred Slovenska.

Zachované historické pamiatky dvoch slobodných kráľovských banských miest, viaceré kráľovské mestečká, množstvo baníckych, hutníckych

a obslužných osád a dedín potvrdzujú významnú historickú úlohu územia Banskobystrického geoparku vrátane skvelo zrekonštruovaného hradu Slovenská Ľupča.

Banskobystrický geopark je pretkaný množstvom významných kultúrnych historických pamiatok, technických pamiatok od stredoveku až po novodobú históriu 20 storočia. Množstvo značených turistických a náučných chodníkov, viaceré turistických centier, a tiež cyklotrás poskytujú jedinečný zážitok širokému spektru návštevníkov, turistov, športovcov, odborníkov aj nadšencov histórie a geológie.

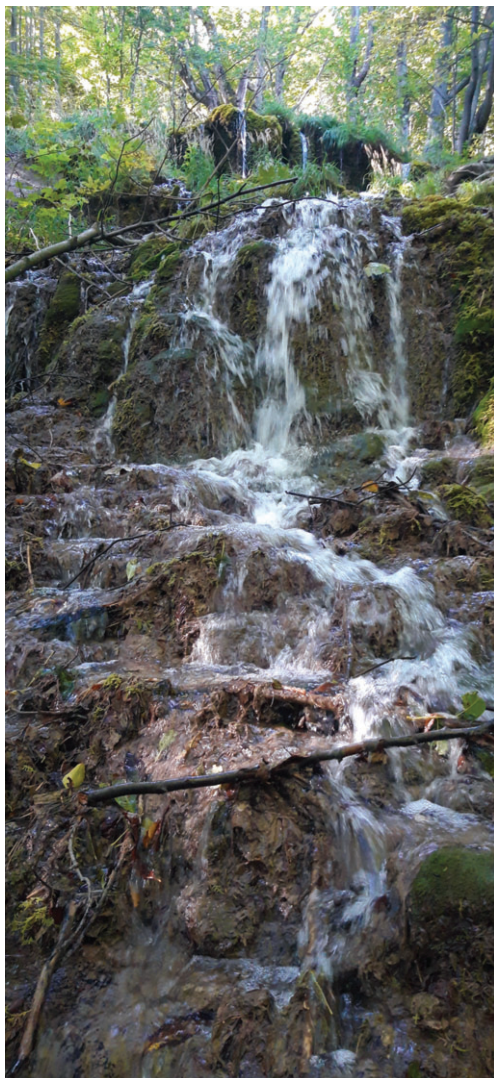
Európska klenotnica s liečivou silou prírody

Banskobystrický geopark má množstvo prírodných fenoménov, krasových území, jaskýň, vodopádov, tiesňav, pralesov, chránených území európskeho významu, národných parkov, prírodných rezervácií s najvyšším stupňom ochrany prírody, minerálnych prameňov a vodných zdrojov, rôznorodú faunu a flóru s veľkou estetickou a ekologickou hodnotou.

Banskobystrický geopark je jedinečné, svojrázne a rôznorodé územie, ktoré je pripravené poskytnúť unikátne zážitky obohatené originálnymi etnologickými, kultúrnymi atraktivitami a podujatiami v jednotlivých obciach. Ponúka pre ľudí, návštevníkov, geoturistov, ktorí chcú poznávať a objavovať nové miesta, špecifickú gastronómiu a pohostinnosť ľudí priamo v srdci Slovenska.

Zaujímavosti Banskobystrického geoparku, propaguje a rozvíja **Občianske združenie Banskobystrický geomontánný park (BBGMP)**, v spolupráci so štátnymi odbornými organizáciami, miestnymi samosprávami, podnikateľským sektorom a dobrovoľnými spolkami a združeniami.

Jeho cieľom je zviditeľniť a podporiť rozvíjané aktivity na tomto území slúžiacie k zvýšeniu návštevnosti, zvyšovať povedomie o geologických lokalitách, prírodných, archeologických, montanistických lokalitách, ale aj o historickom a kultúrnom dedičstve územia so zreteľom na ochranu a zachovanie pre ďalšie generácie. Príťažnosť pozornosť turistov a obyvateľov na atraktivity a výnimočnosť územia na ktorom žijú v spojitosti so vznikom Zeme, jednotnou propagáciou a rozvojom špecificky orientovanej geoturistiky. Výsledkom má byť podpora verejného a súkromného sektora pre celkovo udržateľný rozvoj tohto ojedinelého územia s bohatou geologickou a banskou históriou.

Živá voda a minerálne pramene - Moštenické travertíny, geologická lokalita, prírodná pamiatka pieskovcových penovcov. Foto: autor

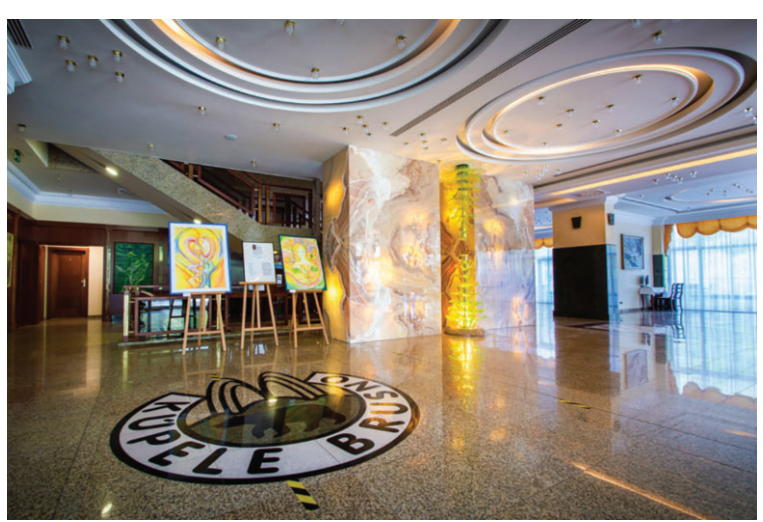
Najkrajšie historické banícke miesta - Staré Hory. Foto: autor

Vodný žľab Rakytovo, Dolný Harmanec. Zrekonštruovaná technická pamiatka na splavovanie dreva. Foto: autor

Harmanecká jaskyňa, Dolný Harmanec. Foto: autor

Kúpele Brusno, recepcia. Foto: autor

Netopieria jaskyňa, archeologická lokalita Nemce. Foto: autor

Špaňodolinský štiarc - banické jedlo. Foto: autor

Kostol sv. Martina, Čerín. Foto: autor

PRIPRAVUJEME do č.3/2021

GEPARKY NA SLOVENSKU III. BANSKOŠŤIAVNICKÝ GEOPARK

Zdroj: slovakia.travel/banskostianicky-geopark